

Goda råd om internet - Lärarhandledning

Innehåll

Goda råd om internet	2
Handbokens nivåer	2
Läroplanen och digital kompetens	3
Handbokens innehåll inklusive diskussionsfrågor och uppgiftstips	7
Webbaserade material och länktips för digital kompetens	18
Bilder för utskrivning	19
Källor och litteratur	27

Goda råd om internet

Goda råd om internet är en lättläst handbok som berättar om trygg internetanvändning. Handboken berör såväl risker som netikett. Den ger information och goda råd om sociala medier, meddelanden, mejl, webbtjänster och webbsidor.

Den digitala världen är ingen skild värld utan genomsyrar hela vår vardag. Internet är idag på ett helt annat sätt än förr en självklar del av vardagen. I den digitala världen träffar barn och unga vänner, leker, spelar, och lär sig allt möjligt. Det är roligt och erbjuder många möjligheter, men det medför också nya slags risker. Trafikvett kan fungera som en konkretiserande jämförelse: det finns risker i trafiken, och då du rör dig i trafiken är det viktigt att känna till dessa. Detsamma gäller den digitala världen: det är viktigt att känna till riskerna för att kunna röra sig tryggt. Samtidigt är det digitala ofta abstrakt och kan vara svårt att greppa. Den här handboken strävar efter att konkretisera och ge exempel. Handbokens innehåll främjar också välmående och stöder känslöhantering och eleven som social aktör.

Handboken är illustrerad med bilder som stöder texten. Bilderna kan även användas självständigt för att exempelvis konkretisera eller diskutera kring temat.

Handboken, Goda råd om internet, och lärarhandledningen är skriven av Carina Frondén. Handboken är utgiven med stöd av Utbildningsstyrelsen. Illustrationerna har gjorts av Albert Pinilla.

Handbokens nivåer

Handbokens innehåll är uppdelat i två olika nivåer.

Nivå 1

Den första nivån är lättare, texten är kortare, mängden information är mindre och texten är illustrerad med en bild. Dessa är placerade på ett uppslag. På den första nivån har vi även strävat efter att undvika ord och formuleringar som kan upplevas som skrämmande för vissa läsare, exempelvis "tjuvar".

Nivå 2

Vartannat uppslag består av text på nivå 2, som är lite mer omfattande och innehåller svårare begrepp. Nivå 2 innehåller mer fakta som kompletterar den grundläggande nivån.

Eleven kan börja med den lättare nivån och sedan gå vidare till den svårare nivån om det känns aktuellt och möjligt.

Läroplanen om digital kompetens

Digital kompetens och multilitteracitet ingår i Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen (2014) där de utgör delområden inom mångsidig kompetens som genomsyrar alla läroämnen. Nedan finns utdrag ur läroplanen som gäller just digital kompetens:

”Digital kompetens är en viktig medborgarfärdighet, både i sig och som en del av multilitteraciteten. Den är både föremål och redskap för lärandet. I den grundläggande utbildningen ska alla elever ha möjligheter att utveckla sin digitala kompetens. Informations- och kommunikationsteknik ska systematiskt användas i den grundläggande utbildningens alla årskurser, i de olika läroämnena, i de mångvetenskapliga lärområdena och i det övriga skolarbetet. Den digitala kompetensen ska utvecklas inom fyra huvudområden: 1) Eleverna får lära sig att förstå centrala begrepp och principerna för hur digitala verktyg används och fungerar och ges möjlighet att utveckla sin praktiska digitala kompetens när de utarbetar egna produkter. 2) Eleverna får handledning i hur man använder digitala verktyg på ett ansvarsfullt, ergonomiskt och tryggt sätt. 3) Eleverna får lära sig att använda digitala verktyg som hjälpmedel i informationshantering och i undersökande och kreativt arbete. 4) Eleverna får erfarenheter och övning i att använda digitala verktyg för att kommunicera och bilda nätverk. Inom alla dessa fyra områden är det viktigt att eleverna är aktiva och ges möjlighet att vara kreativa och hitta arbetsätt och lärtigar som lämpar sig för dem. Det är också viktigt att de upplever glädje över att arbeta tillsammans och upptäcka världen tillsammans, vilket påverkar studiemotivationen. Användningen av digitala verktyg ger eleverna möjligheter att synliggöra sina tankar och idéer på olika sätt. På så sätt utvecklas också deras förmåga att tänka och lära sig. Eleverna ska få bekanta sig med tillämpningar och användning av olika digitala verktyg för olika syften och lära sig se deras betydelse i vardagen och i kommunikationen mellan människor och som medel för att påverka. Man ska tillsammans fundera över varför digitala verktyg behövs i studierna, i arbetslivet och i samhället och hur denna kompetens har kommit att bli en del av de allmänna färdigheter som behövs i arbetslivet. Eleverna ska lära sig att bedöma informations- och kommunikationsteknikens inverkan ur ett hållbarhetsperspektiv och att vara ansvarsfulla konsumenter. Eleverna ska under den grundläggande utbildningen få använda digitala verktyg även i internationell kommunikation. De lär sig att uppfatta deras betydelse, möjligheter och risker i en global värld.”

Årskurs 1-2

”Undervisningen ska utnyttja den digitala kompetens som eleverna inhämtat i förskoleundervisningen. Ett lekinriktat arbetsätt är fortfarande centralt. Eleverna ska få öva grundläggande färdigheter i informations- och kommunikationsteknik och lära sig att använda den som verktyg i studierna. Samtidigt ska eleverna få lära sig grundläggande terminologi inom informations- och kommunikationstekniken. Eleverna ska också få reflektera över användningen av digitala verktyg i närmiljön och dess betydelse i vardagen. Praktiska färdigheter och egen produktion: I skolarbetet ska eleverna få öva sig att använda utrustning, program och tjänster och de mest centrala principerna för hur de används och fungerar. De ska få lära sig använda tangentbord och andra grundläggande färdigheter som behövs för att producera och bearbeta texter. Eleverna ska få och dela med sig av erfarenheter av att arbeta med digital media och av att programmera på ett för åldern lämpligt sätt. Spelifiering ska användas för att främja lärandet. Ansvarsfulla och trygga arbetsätt: Man ska tillsammans med eleverna diskutera och utarbeta trygga och goda arbetsätt och god nätetikett för användningen av digitala verktyg. Man ska fästa uppmärksamhet vid att hälsosamma arbetsställningar och lämpligt långa arbetspass inverkar på välbefinnandet. Informationshantering samt undersökande och kreativa arbetsätt: Eleverna ska handledas att använda centrala söktjänster, att pröva olika verktyg och att utföra mindre informationssökningar inom olika områden och om sådant som intresserar dem. De ska uppmuntras att med hjälp av digitala verktyg förverkliga sina idéer självständigt och tillsammans med andra. Kommunikation och nätverksbildning: Eleverna ska få erfarenheter av sociala medietjänster som stödjer lärandet och öva sig att använda digitala verktyg i olika kommunikationssituationer.”

Årskurs 3-6

” Digitala verktyg ska mångsidigt användas i olika läroämnen och i det övriga skolarbetet och det kollaborativa lärandet ska stärkas. Samtidigt ska eleverna ges möjligheter att söka, pröva och använda sådana arbetssätt och -redskap som bäst lämpar sig för deras lärande och arbete. Man ska tillsammans fundera över hur tekniken påverkar den egna vardagen och ta reda på hur tekniken kan användas på ett hållbart sätt. Praktiska färdigheter och egen produktion: Eleverna ska lära sig att använda olika apparater, program och tjänster och att förstå enligt vilken logik de används och fungerar. De ska öva sig att producera flytande text och att behandla den med olika verktyg samt att skapa bild, ljud, videor och animationer. Eleverna ska uppmuntras att med hjälp av digitala verktyg förverkliga sina idéer självständigt och tillsammans med andra. I undervisningen ska eleverna få bekanta sig med programmering för att lära sig att tekniska funktioner beror på mänskliga lösningar. Ansvarsfulla och trygga arbetssätt: Eleverna ska lära sig ansvarsfull och trygg användning av digitala verktyg, netetikett och de grundläggande principerna om upphovsrätt. De ska öva användningen av olika meddelandesystem och de sociala medietjänster som används i undervisningen. Eleverna ska få information och erfarenhet av hur bra arbetsställningar och lämpligt långa arbetspass påverkar hälsan. Informationshantering samt undersökande och kreativa arbetssätt: Eleverna ska öva sig att söka information i olika källor med hjälp av söktjänster. De ska lära sig att använda källorna för att producera egen kunskap och öva sig att bedöma information kritiskt. Eleverna ska uppmuntras att hitta lämpliga sätt att uttrycka sig på och att använda digitala verktyg för att dokumentera och utvärdera arbetet och sina alster. Kommunikation och nätverksbildning: Eleverna ska lära sig att ta sin roll och redskapets karaktär i beaktande och att ta ansvar för sin kommunikation. De ska handledas att granska och bedöma hur man kan använda digitala verktyg för att påverka. Eleverna ska få erfarenheter av att använda digitala verktyg för att kommunicera med aktörer utanför skolan, även internationellt.”

Årskurs 7-9

”Användningen av digitala verktyg ska utgöra en naturlig del av elevens och gruppens lärande. Eleverna ska fördjupa sina färdigheter och utnyttja det de lärt sig utanför skolan. De ska få en bild av hur digitala verktyg kan utnyttjas i undervisningen i olika läroämnen, i senare studier och i arbetslivet samt för att verka och påverka i samhället. I samband med skoluppgifterna funderar man över betydelsen av informations- och kommunikationsteknik i samhället och hur informations- och kommunikationstekniken påverkar hållbar utveckling. Praktiska färdigheter och egen produktion: Eleverna ska lära sig att på eget initiativ använda digitala verktyg i olika skoluppgifter och välja lämpliga arbetssätt och verktyg för olika uppgifter. Eleverna ska fördjupa sin uppfattning om enligt vilken logik olika apparater, program och tjänster används och fungerar. De ska öva sig att systematisera, organisera och att dela filer samt att skapa olika digitala produkter självständigt och tillsammans med andra. Eleverna ska öva sig att programmera som en del av studierna i olika läroämnen. Ansvarsfulla och trygga arbetssätt: Eleverna ska lära sig att använda digitala verktyg på ett tryggt och etiskt hållbart sätt. De ska lära sig hur man skyddar sig mot eventuella informationssäkerhetsrisker och undviker att information försvinner. För att lära sig handla ansvarsfullt ska man reflektera över vad till exempel begreppen datasekretess och upphovsrätt betyder och vilka följderna av ansvarslöst och olagligt förfarande kan vara. Eleverna ska uppmuntras att tillägna sig hälsosamma och ergonomiska arbetssätt. Informationssökning samt undersökande och kreativa arbetssätt: Eleverna ska lära sig att söka och producera information och att använda informationskällor på ett mångsidigt sätt som underlag för undersökande och kreativt arbete. Samtidigt ska de öva sig att vara källkritiska och lära sig att bedöma sitt eget och andras sätt att arbeta och producera information samt hur olika söktjänster och databaser fungerar och producerar information. Kommunikation och nätverksbildning: Sociala medietjänster ska användas i undervisningen för att eleverna ska inse vad samarbete och kommunikation betyder för lärandet, för undersökande arbete och för att kunna skapa något nytt. Eleverna ska lära sig använda olika medier och kommunikationsstilar på ett ändamålsenligt sätt. Eleverna övar sig att använda digitala verktyg för internationell kommunikation och lär sig förstå dess betydelse, möjligheter och risker i en global värld.”

(Utbildningsstyrelsen, 2014, s. 23, 101, 157, 284)

Vad är internet (nivå 1)

Detta inledande kapitel berättar om internet och dess möjligheter. Syftet är att introducera handbokens tema och samtidigt göra eleven medveten om såväl positiva som negativa aspekter med digitala apparater och tjänster.

Appar och tjänster på internet (nivå 2)

Under denna rubrik finns exempel på appar och tjänster som behöver internet för att fungera. Ändamålet är att uppmärksamma eleven på att bekanta appar och tjänster som kanske eleven använder i sin vardag fungerar med hjälp av internet - de är inte någonting som används isolerat från omvärlden och det medför inte bara underhållning utan också risker och ansvar.

Diskussionsfrågor:

- Fundera tillsammans: vilka olika appar och tjänster använder jag i min vardag?

1. Tänk efter innan du tror på något (nivå 1)

Här informeras eleven om att det finns falskt innehåll på internet, som eleven kan stöta på till exempel på sociala medier. Eleven ges rådet att stanna upp och fundera om bilden, texten eller videon kan vara äkta, och undvika att trycka på bilder eller videor som ser konstiga ut. Vad ”konstigt” innebär kan dock variera, och därför är det bra att visa konkreta och tidsenliga exempel för eleven som komplement till detta. Av samma anledning får eleven rådet att visa materialet för någon hen litar på.

Falska webbsidor (nivå 2)

Under denna rubrik ges information om falska webbsidor och falska nyheter. För att konkretisera detta finns även ett praktiskt exempel på hur och varför en falsk webbsida kan skapas. Det kan vara svårt att märka att en nyhet eller en webbsida är falsk, men det finns vissa sätt att försöka ta reda på det. Några sådana sätt listas här.

Uppgiftstips:

- Visa ett äkta exempel på en falsk webbsida, falska bilder eller falska videor. Fundera tillsammans: vad kan avslöja att det är fråga om en falsk text, bild eller video?
- Prova att i praktiken använda några av de tips som ges i handboken för att bedöma om en nyhet, länk eller webbsida är falsk (jag brukar själv spara exempel på nätfiske som har skickats till mig för att kunna visa äkta exempel åt mina elever, förf.anm.). Andra tips som inte inkluderats i den lättlästa texten men som läraren med fördel kan öva med eleven om det är ändamålsenligt, är följande:
 - För att avgöra om en länk leder till en äkta webbsida eller inte kan man hålla muspekaren över länken. Längst ner på sidan syns då adressen länken pekar till.
 - Man kan också kopiera sidans webbadress och söka efter den i Google. Falska webbsidor hamnar oftast långt ner och ibland har andra människor skrivit varningar om webbsidan på internet.
 - Titta på webbadressen och fundera vilka olika delar den består av - falska webbadresser innehåller ofta något extra, jämför exempelvis [facebook.com](https://www.facebook.com) och [facebook.contact-mail.com](https://www.facebook.contact-mail.com) (subdomän-domän-topppdomän).

2. Var försiktig med främlingar (nivå 1)

Det här rådet manar eleven till försiktighet: man kan inte vara säker på vem den verkliga personen är till exempel bakom ett meddelande, ett mejl eller en Tinderprofil.

Dejtingappar (nivå 2)

Under den här rubriken ges exempel på och goda råd gällande dejtingappar och -tjänster.

Uppgiftstips:

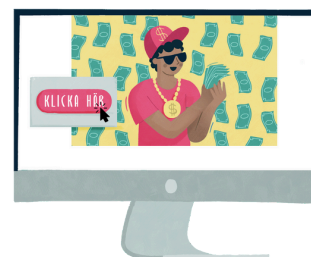
- Titta tillsammans på bilden. Fundera: vad är det som har hänt, var har flickan på bilden träffat mannen tidigare (över nätet), och varför är hon så förvånad över att han inte ser yngre ut?

3. Var försiktig med länkar och bilagor (nivå 1)

Detta råd varnar för nätfiske och andra risker som länkar och bilagor kan medföra. Eleven uppmanas att stanna upp och tänka efter innan hen öppnar en länk eller en bilaga. Eftersom skadliga länkars eller bilagors utseende och förekomst kan variera, är det bra om denna text kompletteras med egna exempel ur det verkliga livet (till exempel i form av skärmdumpar).

Tjuvar finns också på internet (nivå 2)

Här får eleven information om hur tjuvar kan agera i den digitala världen, samt exempel på hur hen kan skydda sig.

Uppgiftstips:

- Visa något konkret exempel på en skadlig länk eller bilaga (jag brukar själv spara exempel på nätfiske som har skickats till mig för att kunna visa äkta exempel åt mina elever, förf.anm.). Läraren kan också tillsammans med eleverna prova följande tips:
 - För att avgöra om en länk leder till en äkta webbsida eller inte kan man hålla muspekaren över länken. Längst ner på sidan syns då adressen länken pekar till.

4. Håll dina lösenord hemliga (nivå 1)

Detta råd berör hantering av lösenord och ger exempel på säkra lösenord.

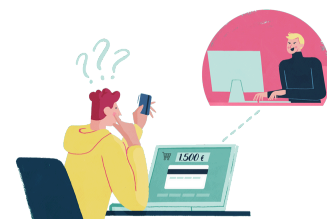
Ha olika lösenord för olika konton (nivå 2)

Här ges mera information om lösenord och tvåstegsverifiering förklarar.

Uppgiftstips:

- Gör tillsammans en lista med (eller låt eleven själv fundera ut) säkra lösenord.

5. Skydda dina personliga uppgifter (nivå 1)

Detta råd uppmanar eleven att vara aktsam om sina personliga uppgifter, och att hålla dem hemliga då det behövs.

Handla tryggt på internet (nivå 2)

Under denna rubrik får eleven läsa om hur man handlar tryggt i nätbutiker och digitala tjänster. Denna text kan gärna kompletteras med aktuella och individuellt anpassade tips på trygga nätbutiker.

Diskussionsfrågor

- Fundera tillsammans: vilka är mina personliga uppgifter? När behöver jag berätta dem för någon? När (och var) ska jag inte berätta dem?

Uppgiftstips:

- Gör tillsammans en lista på trygga och välkända nätbutiker.

6. Tänk på att många ser vad du gör på internet (nivå 1)

Detta råd strävar efter att konkretisera den stora publiken på internet, och att fler kanske i slutändan ser en bild eller en text man delat än man tänkt sig. Rådet tangerar även det egna ansvaret gentemot andra.

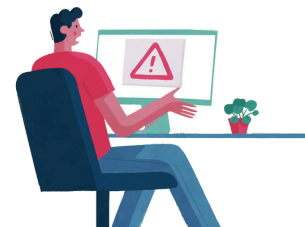
Gör rätt inställningar i sociala medier (nivå 2)

Här ges några exempel på vad eleven kan göra för att minska mängden publik för det innehåll hen delar i sociala medier. Detta kan gärna kompletteras med aktuell information om hur eleven kan göra dylika inställningar i just de appar och tjänster hen använder.

Diskussionsfrågor

- Fundera tillsammans: vilka sociala medier använder jag? Vem ser vad jag delar där?

7. Skydda dina apparater (nivå 1)

Här ges information om virus och antivirusprogram. Eftersom olika apparater behöver olika slags skydd och detta ständigt utvecklas, är informationen på en allmän nivå och behöver kanske kompletteras med konkret och individanpassad information enligt vad eleven använder i sin vardag.

Håll dina apparater uppdaterade (nivå 2)

Detta avsnitt ger information om behovet att uppdatera appar och operativsystem samt antivirusprogram och datorns brandvägg.

Diskussionsfrågor:

- Fundera tillsammans: vilka apparater använder jag? Behöver de antiviruskydd?

8. Skriv snällt (nivå 1)

Det här rådet berör det egna beteendet gentemot andra i den digitala världen.

Du har ansvar för det du gör på internet (nivå 2)

Det här textavsnittet utgör en fördjupad text om råd nummer åtta.

Diskussionsfrågor:

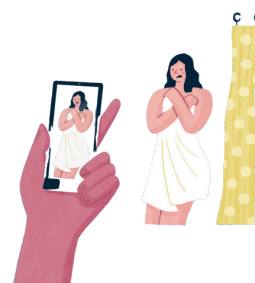
- Fundera tillsammans: när skriver jag till andra utan att se ansiktet på den jag skriver till?

Uppgiftstips:

- Planera och uppför ett skådespel tillsammans med eleverna som berättar om att någon blivit ledsen till exempel av ett sms, och hur man kan bli sams igen.

9. Tänk efter innan du delar bilder och videor (nivå 1)

Detta råd berör bilder och videor, som ibland alltför snabbt och lätt delas vidare eller läggs ut till exempel på sociala medier.

Fundera: vad skulle du själv tycka? (nivå 2)

Detta avsnitt konkretiserar och exemplifierar råd nummer nio. I texten ställs några frågor som eleven gärna kan fundera på tillsammans med läraren. I detta avsnitt övar även eleven att se andras perspektiv

Uppgiftstips:

- Reflektera tillsammans över frågorna som ställs i den lättlästa texten.
- Visa exempel på olika sorters bilder (till exempel selfien, gruppbilder, bilder av människor tagna på allmän plats, etc) och fundera tillsammans: vilka är okej att lägga ut på sociala medier? När är det snällt att fråga människorna på bilden först och när ska jag inte alls lägga ut bilden?

10. Fråga innan du delar andras bilder (nivå 1)

Detta råd uppmanar eleven att fråga innan hen delar andras bilder och privata information, samt bilder på andra.

Följ lagen om upphovsrätt (nivå 2)

I detta avsnitt ges grundläggande information om lagen om upphovsrätt. Eleven kan gärna tillsammans med läraren även fundera på hur denna lag berör till exempel skolarbeten.

Diskussionsfrågor:

- Fundera tillsammans: hur berör lagen om upphovsrätt mig, till exempel då jag gör ett skolarbete?

Uppgiftstips:

- Ge några konkreta fiktiva exempel som berör upphovsrätt och låt eleverna tillsammans fundera om det är tillåtet att göra så, eller hur man borde göra.

Exempel 1: Sara skriver ett skolarbete om Finland. Hon hittar en bra text i en bok som hon använder i sin egen text. Hur ska hon göra för att inte bryta mot lagen om upphovsrätt?

Exempel 2: Williams kompis har fotat en fin bild av skolan. William tycker att den är så bra att han lägger upp den på sin blogg. Vad borde han då göra för att inte bryta mot lagen om upphovsrätt?

Exempel 3: Sonja hittar en bra bild på internet som hon använder på ett inbjudningskort till sin födelsedagsfest. Får hon göra så?

11. Lägg inte för mycket tid på appar och spel (nivå 1)

Syftet med detta råd är att göra eleven uppmärksam på och lära sig att hantera den egna skärmtiden. Om de vuxna upplever att eleven har stora problem med att begränsa sitt spelande kan man exempelvis söka stöd via Psykporten.fi (Psykporten, u.å.).

Ta pauser emellanåt (nivå 2)

Här ges några praktiska tips och exempel för att minska skärmtiden för att främja koncentrationsförmågan och ett mångsidigt välmående. Mångfalden av flöden i dagens uppkopplade samhälle - bland annat telefonens aviseringar och sociala medier - kan leda till överbelastning av hjärnan som i sin tur kan påverka koncentrationsförmågan negativt. Såväl sociala medier som nyhetswebbsidor och reklam är skapade så att de ska locka uppmärksamhet. Därför är det bra att redan vid ung ålder lära sig att ta pauser från skärmarna och att öva att koncentrera sig exempelvis på läsning en längre stund utan avbrott.

(Vasabladet, 2023; Psykporten, u.å.)

Diskussionsfrågor:

- Fundera tillsammans: hur många timmar per dag sitter jag vid en skärm? Hur skulle jag kunna minska min skärmtid?

Uppgiftstips:

- Bekanta er tillsammans med ett AI-konto på Instagram. Fundera: kan man se att det inte är en riktig människa på bilderna?
- Bekanta er tillsammans med en influencers konto på Instagram. Fundera: på vilka sätt har bilderna retuscherats?

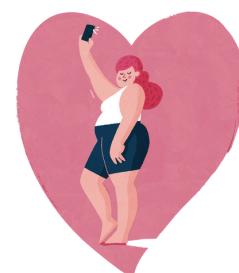

12. Kom ihåg att du är bra som du är (nivå 1)

Syftet med detta råd är att öka det psykiska välmåendet och hjälpa eleven att hålla distans till de i många fall omöjliga och ohälsosamma ideal som förs fram via exempelvis sociala medier.

Du kan välja vilka bilder du ser i sociala medier (nivå 2)

Här fördjupas råd nummer tolv i form av några konkretiseringar.

Diskussionsfrågor:

- Fundera tillsammans eller själv: hurdana bilder ser jag av andra människor när jag använder telefonen/pekplattan/datorn? Var finns de bilderna? Hur känner jag mig efter att jag sett bilderna? Hur verklighetstroga är bilder som finns i reklam och i sociala medier?

13. Lär dig om AI (nivå 1)

Det här rådet ger information om AI och när och i vilken form vi kan stöta på AI i vår vardag.

Olika AI-tjänster (nivå 2)

Under denna rubrik ges flera exempel på AI.

Uppgiftstips:

- Gör tillsammans med eleverna en lista över AI som ni stöter på i vardagen.
- Visa något konkret exempel på AI (exempel kan väljas ur den lättlästa texten) och fundera tillsammans med eleverna: hur kan man veta att det är fråga om AI?

14. Försök lösa problem (nivå 1)

Det händer extra lätt att man blir osams när man inte kommunicerar ansikte mot ansikte. Med avstamp i detta ges under denna rubrik konkreta råd för att inte bli osams och för att lösa problemsituationer.

Lugna ner dig innan du kontaktar den du är arg på (nivå 2)

Här spinner texten vidare på råd nummer 14. Eleven får rådet att inte agera i affekt utan istället vänta tills hen lugnat ner sig.

Diskussionsfrågor:

- Fundera tillsammans: vad kan jag göra om jag blir väldigt arg eller ledsen över ett meddelande?

Uppgiftstips:

- Låt eleverna dramatisera ett fall av missförstånd som uppstått på grund av att man kommunicerat exempelvis via sms, och hur man kan bli sams igen.

15. Prata med andra och be om hjälp (nivå 1)

Den digitala världen förändras ständigt och därför är det viktigt att eleven får stöd av sin omgivning i användningen av apparater, appar och tjänster. Av denna anledning har vi inkluderat rådet att be om hjälp om något känns svårt att hantera på egen hand.

Om du råkar ut för ett brott (nivå 2)

Här ges råd om vad man kan göra om man råkar ut för ett brott i den digitala världen

Diskussionsfrågor:

- Fundera tillsammans eller själv: vem kan jag be om hjälp av om jag skulle råka ut för något som gör mig orolig eller ledsen? Vem kan jag be om hjälp om något känns för svårt att klara på egen hand?

Webbaserade material och länktips för digital kompetens

Här är några tips på webbresurser:

Internet och delaktighet - hur unga med intellektuell funktionsnedsättning använder internet:

[Internet och delaktighet.pdf](#)

Nätet som en trygg och säker plats:

[Nätsäkra.se \(xn--ntskra-buac.se\)](#)

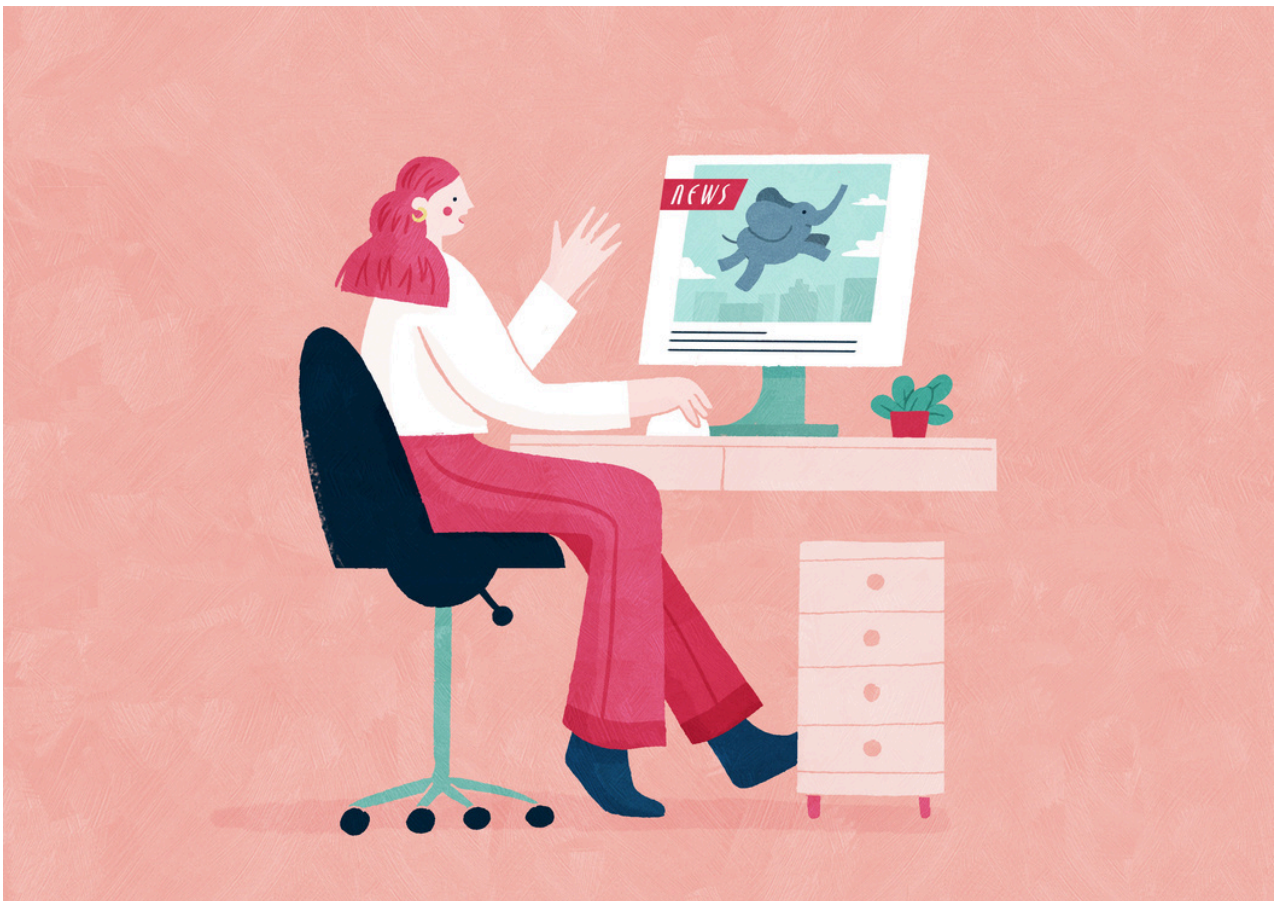
#somesmart - resurspaket som stöd för undervisning om sociala medier och internet:

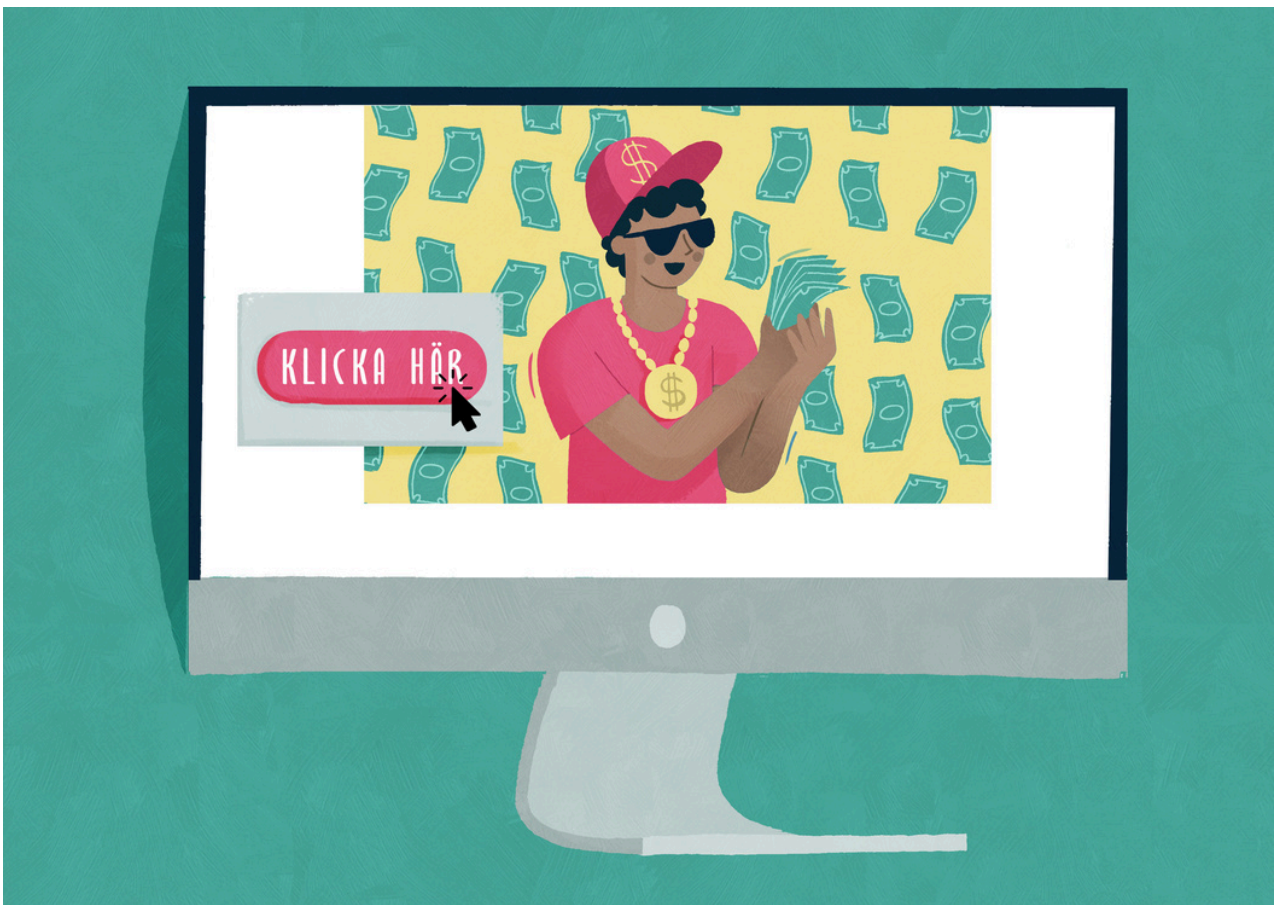
[Start - #somesmart \(abo.fi\)](#)

Läromaterialet Fota och dela tryggt:

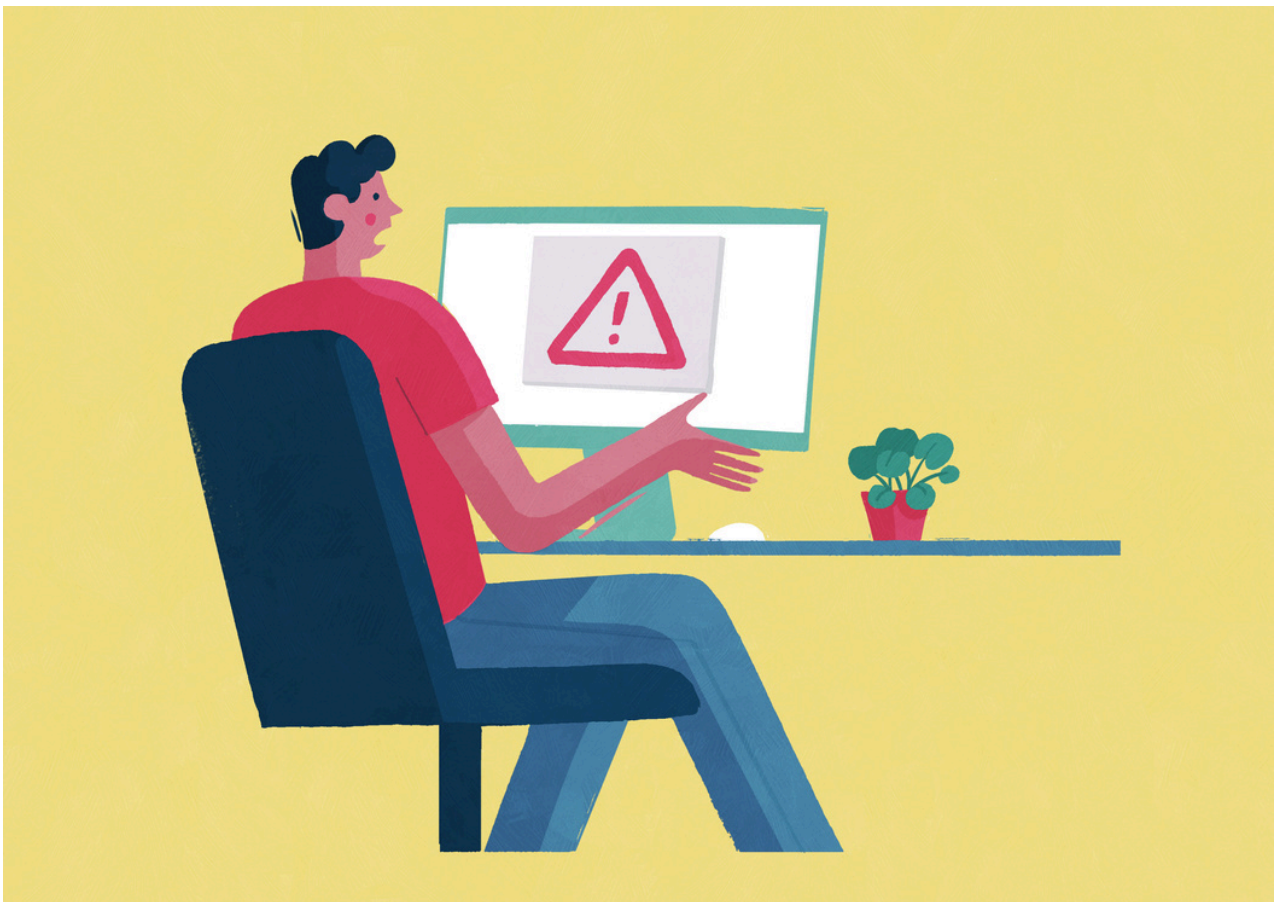
https://www.larum.fi/sv/materialbank/elevmaterial/fota_och_dela_tryggt_elev/

Bilder för utskrivning

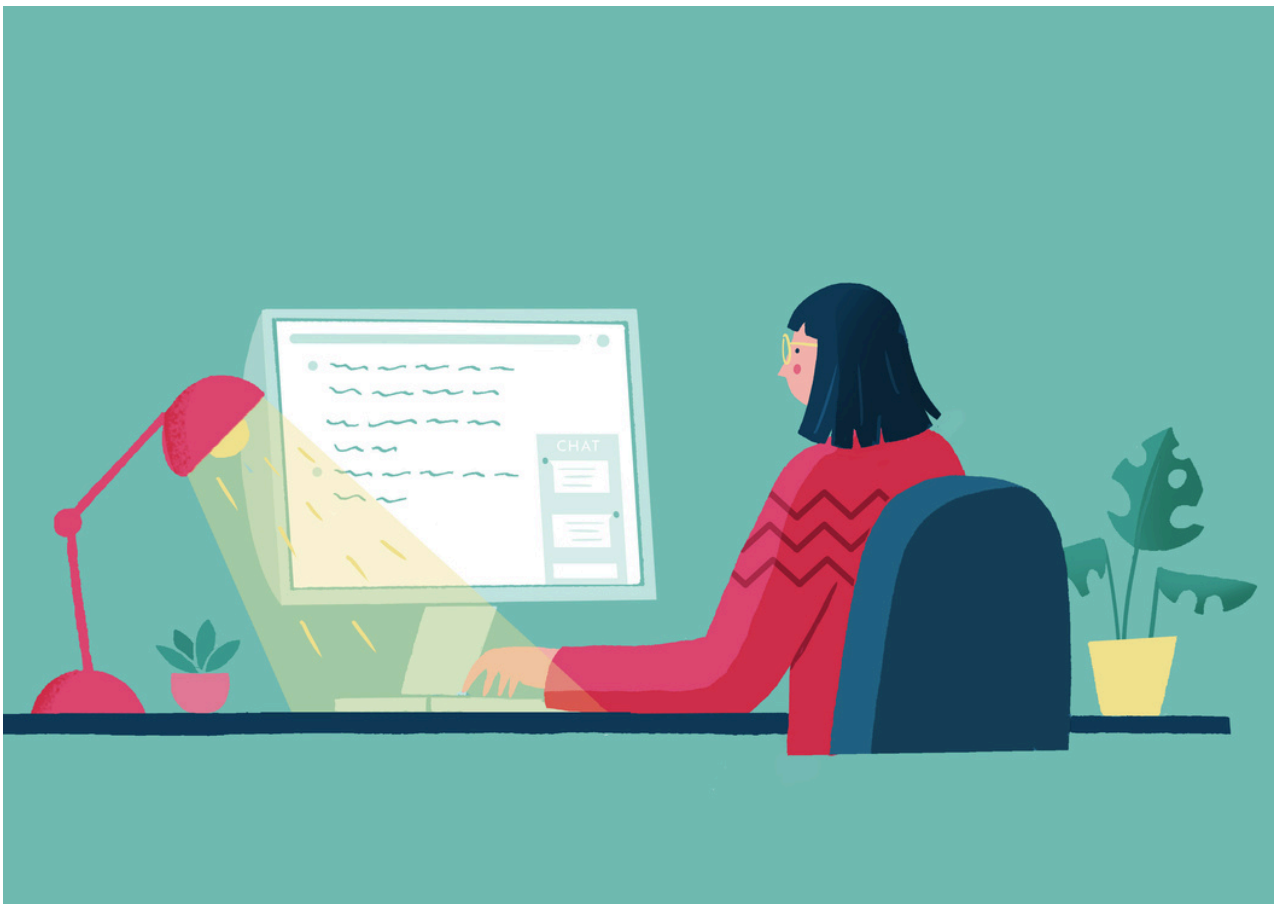
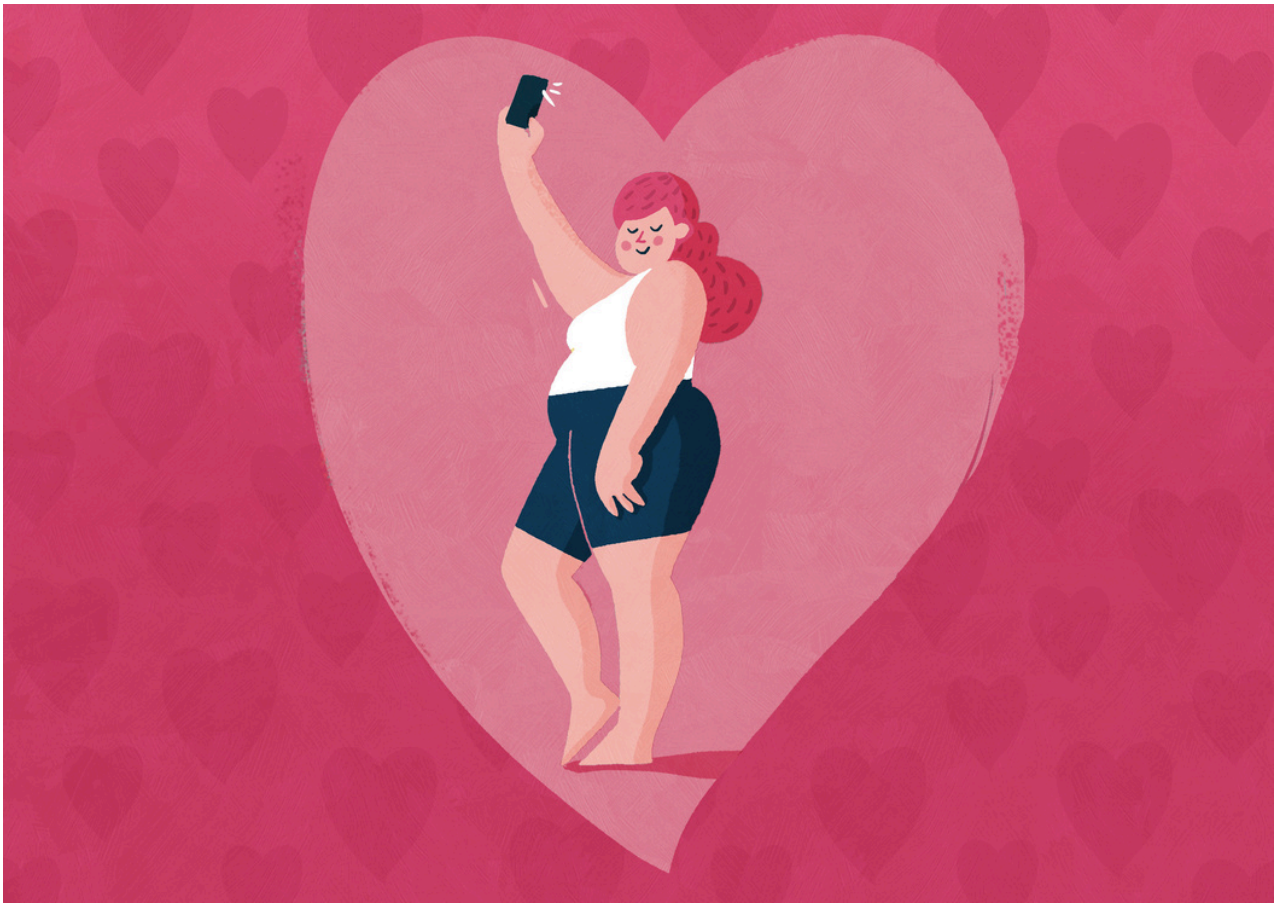

Källor och litteratur

Airiksinen, Ella, 2022, Så här vet du om en nyhet är sann eller falsk, Lätta Bladet, <https://latabladet.fi/finland/sa-har-vet-du-om-en-nyhet-ar-sann-eller-falsk/> (hämtat 20.11.2023).

Internetkunskap, u.å., Så avslöjar du falska webbsidor, <https://internetkunskap.se/artiklar/sakerhet-pa-natet/sa-avslojar-du-om-sidan-ar-designad-for-att-blasa-dig/> (hämtat 20.11.2023).

Mediemyndigheten, u.å., Föräldraguider om barns nätanvändning, <https://mediemyndigheten.se/barn-och-unga/foraldraguider-om-barns-natanvandning/> (hämtat 6.2.2024).

Plan international, u.å., Mer än en fluga. Lärarhandledning om barns och ungas trygghet på nätet, <https://plansverige.org/skola/larare/#skolmaterial> (hämtat 3.2.2024).

Polisen, u.å., Polisens anvisningar till unga och barn på nätet, <https://poliisi.fi/sv/anvisningar-till-unga-och-barn-pa-natet> (hämtat 5.2.2024).

Polisen, u.å., Bedrägeribrott, <https://poliisi.fi/sv/bedrageribrott> (hämtat 20.11.2023).
Psykporten, u.å., Spelar mitt barn för mycket?
<https://www.mielenterveystalo.fi/sv/spelande/spelar-mitt-barn-mycket> (hämtat 6.2.2024).

Psykporten, u.å., Vad är ADT?, <https://www.mielenterveystalo.fi/sv/neuropsykiatriska-svarigheter/vad-ar-adt> (hämtat 6.2.2024).

Rädda Barnen, u.å., Barn och internet - vett och etikett, <https://www.raddabarnen.se/rad-och-kunskap/foralder/stopp-min-kropp/barn-och-internet/> (hämtat 5.2.2024).

Skolverket, u.å., Fyra aspekter av digital kompetens, <https://www.skolverket.se/om-oss/var-verksamhet/skolverkets-prioriterade-omraden/digitalisering/fyra-aspekter-av-digital-kompetens> (hämtat 3.2.2024).